

Матвєєнко І. В.,
аспірант кафедри філософських
та соціально-політичних наук
Одеського регіонального інституту
державного управління
Національної академії державного
управління при Президентіві України

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Анотація. У статті розглядаються теоретичні аспекти інформаційно-комунікативних впливів на громадянське суспільство. Проаналізовано нормативно-правову базу щодо розвитку інформаційного суспільства, окреслено схему взаємодії громадянина з державною владою, щодо сприйняття інформації та формування певної поведінки.

Ключові слова: інформаційно-комунікативний вплив, громадянське суспільство, інформаційно-комунікативний вплив на суспільство, інформаційно-комунікативні технології.

Аннотация. В статье рассматриваются теоретические аспекты информационно-коммуникативного влияния на гражданское общество. Проанализировано нормативно-правовую базу в сфере развития информационного общества, очерчена схема взаимодействия индивида с государственной властью, которое содействует восприятию информации и формирует определенное поведение.

Ключевые слова: информационно-коммуникативное влияние; гражданское общество, информационно-коммуникативное влияние на общество, информационно-коммуникативные технологии.

Summary. This article defines theoretical aspect information-communication influence on the civil society. Analyses Ukrainian legislations concerning the information society, present plan interactions of individual with the state in regard of the acquisition of information and formation of the corresponding behavior.

Key words: information-communication influence, civil society, information-communication influence on the society, information-communication technologists.

Постановка проблеми. Виникнення нових технологій впливу призводить до трансформації та оптимізації системи державного управління, встановлення масштабної взаємодії влади з громадськістю, які мають на меті вироблення нового підходу в державно-управлінській діяльності. Даний процес супроводжується виробленням нової системи комунікативної діяльності, визначенням основних каналів впливів на громадськість задля формування сталої громадської думки, довіри до влади, формування масової свідомості, а також налагодженню нових форм взаємодії між державою та суспільством.

Впровадження інформаційно-комунікативних технологій потребує трансформації системи державного управління. Нова концепція управління з використанням нового менеджменту вимагає встановлення нових зв'язків між владою та громадянським суспільством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукового доробку з досліджуваної проблематики, демонструє визначення напрямів інформатизації суспільства, створення відповідного інформаційного простору та визначення сучасного стану інформаційної сфери, а також основних елементів інформаційно-комунікативної інфраструктури. Якщо систематизувати та узагальнити наукові розвідки дослідників, то можна їх розподілити за такими напрямками проблематики:

- ІКТ розглядається як одна з найважливіших складових розвитку органів державної влади та суспільства, приділяється увага формуванню інформаційної мережі як засобу впливу на суспільство. До даної групи можна віднести Тихонову С. [1], Сіленко А. [2], Фурман Р. [3];

- проблемам інформаційної політики та безпеки, дослідженню інформаційного суспільства як засобу відкритості влади, зміцнення та захисту інформаційного простору України присвятили свої праці Чукут С. [4], Почепцов Г. [5];

- що стосується інформаційної політики в аспекті впливів на всі галузі суспільних відносин, використання ІКТ в становленні громадянського суспільства, використання інформаційно-психологічного впливу на людину, можна виділити таких дослідників як: Коляденко В. [6], Чечель О. [7].

Втім можна виділити невирішені частини вище зазначеної проблеми: поза увагою науковців залишаються питання дослідження інформаційно-комунікативних технологій з позицій формуючих впливів на громадянське суспільство; здатність такого суспільства реагувати на різні впливи у тому числі на державно-управлінські, які спрямовані на створення й розбудову громадянського суспільства різними методами та засобами.

Метою даної статті є з'ясування сутності та призначення ІКТ як засобу впливу на суспільство; визначення специфіки застосування основних елементів впливів з урахуванням формування нового стилю управлінської діяльності.

Відповідно постають завдання статті: визначити сутність та призначення ІКТ, їх цілеспрямований та формуючий впливи на становлення суспільства; проаналізувати нормативно-правову базу щодо розвитку інформаційного суспільства; окреслити перспективи активізації ІКТ та визначити шляхи їх ефективного впровадження; дослідити трансформаційні процеси в суспільстві та у сфері державного управління для формування нового стилю управлінської діяльності з позицій формуючих впливів на громадянське суспільство.

Виклад основного матеріалу. Актуальним питанням сьогодення є впровадження нового державного менеджменту з виробленням чітких

теоретичних програм, з ефективними технологіями управління, задля налагодження комунікацій між владою та суспільством, створення умов для розвитку інститутів громадянського суспільства, формування громадянської культури, розвитку громадянської відповідальності. В умовах трансформації та оптимізації системи державного управління ключового значення набуває вибір стратегії подальшого розвитку державно-управлінських відносин, винайдення конкретних шляхів і засобів подолання недоліків в даній системі. Використання нового менеджменту в державному управлінні посідає одне з провідних місць, впровадження якого надасть змогу в інформаційному та комунікативному забезпеченні управлінської діяльності [8].

Актуальність формування в Україні інформаційного суспільства поступово усвідомлюється серед вітчизняних наукових і політичних кіл. Про це свідчить велика кількість законодавчих актів у сфері інформації, зокрема проект Закону України «Про Концепцію державної інформаційної політики» [9], «Модельний інформаційний кодекс для держав-учасниць СНД» [10], закони України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [11], «Про інформацію» [12], «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» [13], «Про телебачення і радіомовлення» [14], «Про рекламу» [15], «Про авторське право» [16], «Про державну таємницю» [17], «Про науково-технічну інформацію» [18], «Про внесення змін до Закону України „Про захист інформації в автоматизованих системах”» [19], «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» [20], «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [21], постанова Кабінету Міністрів України «Про Концепцію розвитку зв'язку України до 2010 року» [22], Указ Президента України «Про Доктрину інформаційної безпеки України» [23]. Ці документи покликані визначити напрями інформатизації українського суспільства.

Аналіз інформаційного законодавства України дає підстави твердити, що інформаційні відносини – це перш за все, суспільні відносини, що мають місце в процесі створення інформаційного простору, включають наступні елементи: створення інформації, розповсюдження інформації, обробку інформації, її споживання, вплив на всю інформаційну сферу суспільства.

Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на свідомість людини, формування громадської думки дозволяє втручатися у розвиток політичних процесів, формування державної політики, вироблення та прийняття державних рішень. Саме тому формування інформаційного простору повинно базуватись на засадах відкритості, об'єктивності інформації про внутрішнє та зовнішнє становище, на законодавчому рівні повинна постійно проводитись робота по удосконаленню законодавства в інформаційній сфері, тільки такими методами впливів державна влада буде спроможною сформувати демократично-орієнтованого громадянина, що

буде сприяти розвитку духовності, культури, піднесенню самосвідомості, соціальної та політичної ідентичності і як досягнення соціального ефекту – формуванню довіри до влади, громадянської активності та відповідальності (рис. 1).

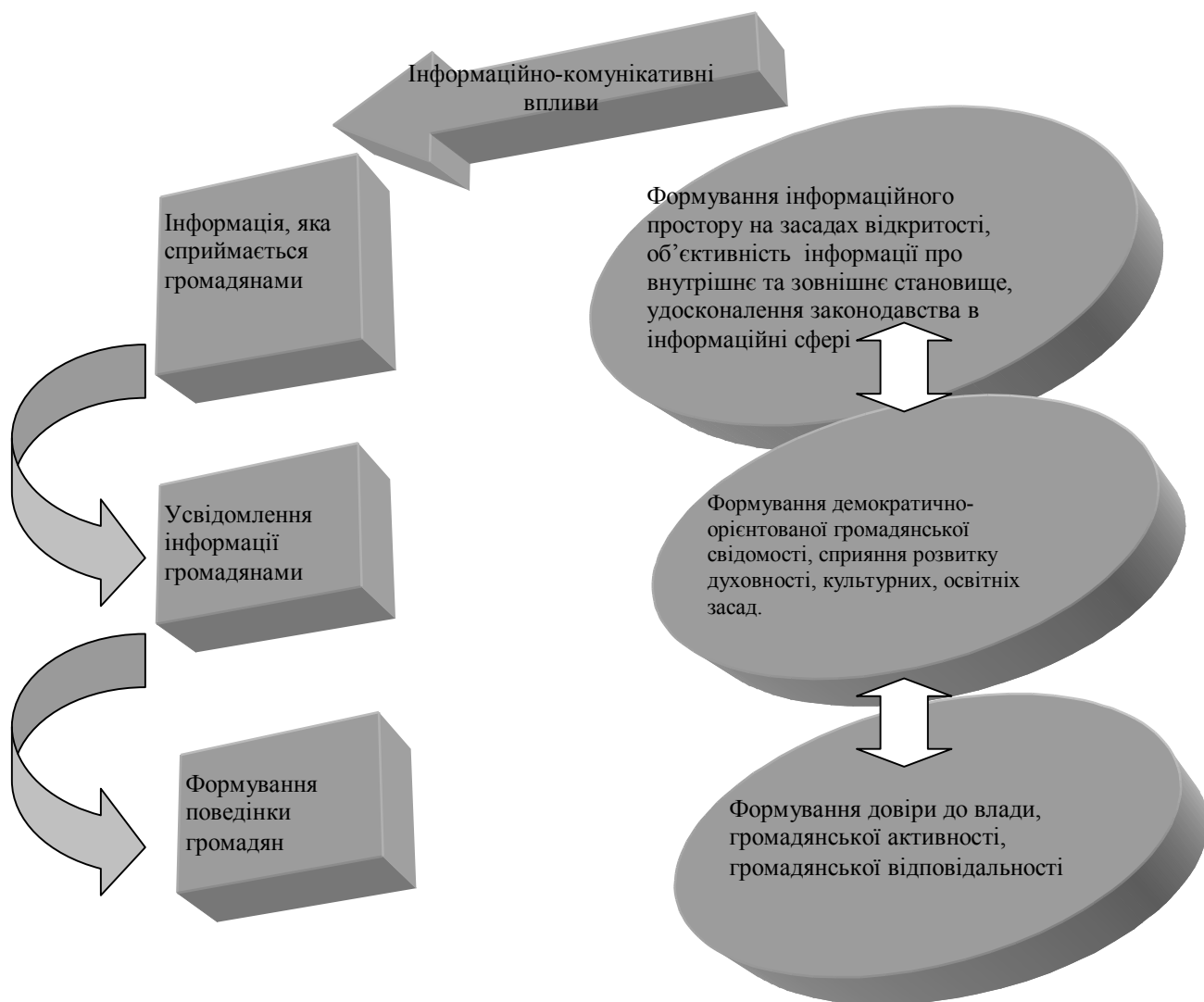

Рис. 1. Схема державних інформаційно-комунікативних впливів на поведінку громадян

Але серед науковців існує точка зору, що відкритість інформації може носити і негативний характер. Інформація може бути симуляцією (пустою), може бути гіпертекстом (приховувати в собі різноманітні контексти, може містити в собі реально загрозливий, руйнівний потенціал). Так зокрема Висоцька О.Є. зазначає: «Іронія суперечливості впливу сучасних засобів комунікації полягає в тому, що надмірна тотальність нав'язаних форм світосприйняття призводить до ефекту відторження... сама людина заздалегідь мотивована на конкретний вибір... тобто формується певна поведінка людини зі штучним конструюванням соціальної реальності у свідомості сучасного громадянина» [24].

Першочерговими завданнями для подолання вище зазначеної проблеми повинні стати відкритість та достовірність інформації яка

надається, готовності до двостороннього обміну інформацією, забезпечення адекватної комунікації, вироблення та удосконалення вже існуючих форм взаємодії: консультивання, діалог з громадськістю, саме вони стають умовами ефективного управління. Така взаємодія вимагає розробки своїх критеріїв ефективності. Ефективність як оціночна категорія охоплює вибір, реалізацію процесу, його наслідки та передбачає цілеспрямованість та раціональність [25].

Характеризуючи проблему формування громадянської відповідальності, яка повинна сформуватись під впливом інформаційно-комунікативних технологій у її загальному вигляді, доцільно звернути увагу на сучасні тенденції побудови відносин між владними структурами та громадянським суспільством. Взаємні впливи передбачають не тільки взаємодію у виробленні державних рішень, прийняття участі в управлінні державою, вони вимагають відповідальності за результати прийнятих рішень та їх впровадження у всі процеси життєдіяльності.

Громадянська відповідальність як результат соціального ефекту можна вбачати в збільшенні кількості каналів і джерел поширення інформації, зростання числа акторів комунікативних процесів, які враховують інтереси різних груп стратифікованого суспільства. [26].

Результати попередніх досліджень дають підстави твердити, що першочерговим завданням повинно стати комплексне розглядання взаємовпливу та взаємозв'язку між такими категоріями як «держава – громадянське суспільство» [26]. При формуванні нового стилю управлінської діяльності зусилля повинні спрямовуватись на: формування єдиного інформаційного простору; модернізацію законодавства в інформаційній сфері; використання комунікативних технологій як інструменту щодо формування позитивного іміджу держави; вироблення стратегії впливу щодо комунікативної діяльності; враховувати досвід західних моделей ЗМІ при формуванні державної політики у сфері ЗМІ; вироблення державою ефективних форм протидії маніпуляційним технологіям; вплив засобів масової комунікації на прийняття державно-управлінських рішень.

Отже, вище перелічені аспекти дають можливість окреслити першочергові завдання при розробці та дослідженні даної проблеми: розробити теоретичні і практичні аспекти функціонування інформаційного суспільства; виокремити проблеми становлення структур й елементів національного інформаційного суспільства у розвитку та взаємодії з глобальним інформаційним суспільством; впроваджувати інформаційно-комунікативні технології, які використовуються глобальним інформаційним суспільством, зі збереженням змоги реалізації економічних, політичних, соціальних та культурних переваг; виробити методи впливів задля ефективного партнерства; досягнути соціального ефекту у розвитку національного інформаційного суспільства, зокрема: економічне зростання, досягнення суспільної злагоди, реалізація суспільством принципів демократії, формування громадянської

відповідальності, залучення громадян у вироблення та прийняття державних рішень, формування громадської думки, дотримання прав людини, формування довіри до влади, подолання електронно-цифрового розриву, розробка ефективної міжнародної та національної інформаційної стратегії, тощо.

Висновки. В процесі трансформації системи державного управління одне із провідних місць повинна займати проблема інформаційно-комунікативних технологій. Саме їх впровадження та використання веде до підвищення ефективності системи державного управління, якісного перетворення соціуму на основі громадянського та інформаційного суспільства.

Використання ІКТ як цілеспрямованого та формуючого впливів на становлення громадянського суспільства надасть можливість організувати суспільство зрілих громадян з високим рівнем громадянської відповідальності

Перспективи подальших розвідок. Підводячи підсумки з даної проблематики, можна зазначити, що подальшого розвитку потребують розробку та впровадження інформаційно-комунікативні технології, так як вони є однією з умов трансформації системи державного управління, зі збереженням демократичних принципів, результатом яких повинно стати вироблення ефективних форм взаємодії влади і суспільства, визначення стратегічних напрямків щодо розвитку комунікативної діяльності держави.

Використані джерела інформації:

1. Тихонова С. В. Коммуникационная революция сегодня: информация и сеть / С. В. Тихонова // Полис. – 2007. – № 3. – С. 53–65.
2. Сіленко А. Інформаційні технології – новий імпульс для пошуку парадигми майбутнього суспільства / Алла Сіленко // Політ. менедж. – 2007. – № 3. – С. 96–112.
3. Фурман Р. Інформаційні технології як важлива складова розвитку органів державної влади в регіоні / Роман Фурман // Вісн. держ. служби України. – 2009. – № 1. – С. 82–85.
4. Чукут С.А. Інформаційна політика: навч. посіб. / С. Чукут., О. Литвиненко. – К.: НАДУ, 2003. – ч. 2. – 100 с.
5. Почепцов Г.Г. Інформаційна політика : навч. посіб. / Г. Почепцов., С. Чукут. – К. : Знання, 2006. – 663 с.
6. Коляденко В. Роль інфокомунікативних технологій у формуванні громадянського суспільства / В. Коляденко // Людина і політика. – 2002. - №4. – С. 52 –
7. Чечель О. Теоретичні аспекти особливостей інформаційного впливу як засобу формування позитивного іміджу влади / О. Чечель // Збір. наук. праць НАДУ. – К.: НАДУ, 2008. – ч.2. – С. 256 – 265.
8. Драгомирецька Н.М. Теоретичний аналіз комунікативної діяльності державного службовця: монографія / Н. Драгомирецька. – О.: Астропринт, 2005. – 280 с.
9. Про Концепцію державної інформаційної політики : проект Закону України. – Спосіб доступу: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=70468&cat_id=61024.
10. Модельний інформаційний кодекс для держав-учасниць СНД : міжнар. док. : від 3 квіт. 2008 р. – Спосіб доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=997_i45.

11. *Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки* : Закон України : прийнятий 9 січ. 2007 р. : № 537-V // Відом. Верхов. Ради України. – 2007. – № 12. – С. 511.
12. *Про інформацію* : Закон України : прийнятий 2 жовт. 1992 р. : № 2657-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650. – Зі змінами ; ост. ред. 22 лип. 2005 р.
13. *Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні* : Закон України : прийнятий 16 листоп. 1992 р. : № 2782-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1. – Зі змінами ; ост. ред. 9 черв. 2004 р.
14. *Про телебачення і радіомовлення* : Закон України : прийнятий 21 груд. 1993 р. : № 3759-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 10. – Ст. 43. – Зі змінами ; ост. ред. 15 верес. 2009 р.
15. *Про рекламу* : Закон України : прийнятий 3 лип. 1996 р. : № 270/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 39. – Ст. 181. – Зі змінами ; ост. ред. 1 лип. 2009 р.
16. *Про авторське право і суміжні права* : Закон України : прийнятий 23 груд. 1993 р. : № 3792-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64. – Зі змінами ; ост. ред. 6 січ. 2004 р.
17. *Про державну таємницю* : Закон України : прийнятий 21 січ. 1994 р. : № 3855-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93. – Зі змінами ; ост. ред. 5 черв. 2008 р.
18. *Про науково-технічну інформацію* : Закон України : прийнятий 25 черв. 1993 р. : № 3322-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 33. – Ст. 345. – Зі змінами ; ост. ред. 6 січ. 2004 р.
19. *Про внесення змін до Закону України «Про захист інформації в автоматизованих системах»* : Закон України : прийнятий 31 трав. 2005 р. : № 2594-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 26. – С. 1087.
20. *Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації* : Закон України : прийнятий 23 верес. 1997 р. : № 539/97-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 49. – Ст. 299. – Зі змінами ; ост. ред. 14 січ. 2006 р.
21. *Про Концепцію Національної програми інформатизації* : Закон України : прийнятий 4 лют. 1998 р. : № 75/98-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 27. – Ст. 182. – Зі змінами ; ост. ред. 3 берез. 2006 р.
22. *Про Концепцію розвитку зв'язку України до 2010 року* : постанова Кабміну України : від 9 груд. 1999 р. : № 2238. – Спосіб доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2238-99-%EF>.
23. *Про Доктрину інформаційної безпеки України* : Указ Президента України : від 8 лип. 2009 р. : № 514/2009 // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 52. – С. 7.
24. *Висоцька О.Є.* Ефекти впливу електронних засобів комунікацій на суспільні процеси / О.Є.Висоцька // Практична філософія. – 2009. - №1. – С. 134-141.
25. *Ібрагімова І.* Інформаційне суспільство та взаємодія влади з громадськістю: вимоги ефективності / І.Ібрагімова.// Вісн. НАДУ при Презид. України. – 2004. - №1. – С.36-42.
26. *Драгомирецька Н.М.* Громадянська відповідальність як віддзеркалення розвитку громадянського суспільства/ Н.М.Драгомирецька, І.В.Матвеєнко // Вісн. НАДУ при Презид. України. – 2009. - №1. – С. 257 – 268.

Рецензент: Драгомирецька Н.М., д.держ.упр., професор.